VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Komission ehdotus hiilirajamekanismista (CBAM)

Erityisasiantuntija Ilari Valjus
14.10.2021
Esitys valtiovarainvaliokunnan verojaostolle

Ehdotuksen keskeiset kohdat

- Hiilirajamekanismi olisi uudenlainen EU-ilmastopolitiikan instrumentti.
- Sen tavoitteena on tehostaa hiilivuodon ehkäisyä, edistää ilmastotoimien vahvistumista kolmansissa valtiossa ja täydentää ja vahvistaa EU-päästökaupan ohjausvaikutusta.
- Mekanismi astuisi voimaan 2023 ja otettaisiin käyttöön kaksivaiheisesti.
  - Vuosina 2023-2025 olisi vain raportointivelvoite. Maksuja alettaisiin kerätä vuodesta 2026 alkaen.
  - Mekanismi korvaisi päästöoikeuksien ilmaisjaon hiilivuodon ehkäisykeinona asteittain 10 vuoden siirtymäkauden aikana (2026-2035) siinä mittakaavassa, jossa mekanismi otetaan käyttöön.
  - Mekanismi piirissä olevat tuoteryhmät/sektorit: alumiini, lannoitteet, sementti, rauta ja teräs ja sähkö.
- Mekanismin on myös tarkoitus toimia uutena EU:n omana varana, johon kertyvien tulojen käytöstä ja hallinnoinnista komissio antaa erillisen ehdotuksen syksyllä 2021.
- Mekanismin on tarkoitus olla täysin yhteensopiva Maailman kauppajärjestö WTO:n sääntöjen ja muiden EU:n kansainvälisten sitoumusten kanssa.

Ehdotuksen vaikutuksista ja neuvostokäsittelyn tilanne

- Asetuksena ehdotettu sääntely olisi suoraan sovellettavaa, mutta ehdotukseen liittyvät kansallisille viranomaisille annettavat toimeenpano- ja valvontatehtävät edellyttäisivät muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön.
- Ehdotuksen vaikutuksia Suomen talouteen on vaikeaa arvioida tässä vaiheessa.
  - Monista mekanismin käytännön toimeenpanoon ja toimintaan liittyvistä kysymyksistä ja yksityiskohdista ei ole tässä vaiheessa tietoa.
  - Lisäksi mekanismin aikaansaamat vaikutukset riippuvat keskeisesti toimeenpanossa onnistumisesta ja kolmansien valtioiden ja niiden toimijoiden reaktioista.
- Ehdotetun tuotekatteen perusteella mekanismi koskisi erityisesti Suomen tuontia Venäjältä.
- Ehdotuksen käsittely neuvoston CBAM-työryhmässä alkoi syyskuun 2021 alussa.
  - Toistaiseksi useimmilla jäsenvaltioista on voimassa yleinen tarkasteluvarauma ehdotukseen.

Valtioneuvoston keskeiset näkemykset

- Ehdotukseen muodostetaan tässä vaiheessa ensimmäisiä kantoja.
- Hiilirajamekanismille asetetut tavoitteet ovat erittäin tärkeitä.
- Mekanismin suunnittelussa tulee ottaa huomioon tasapuolisten kilpailuedellytysten edistäminen, yhdenmukaisuus WTO-sääntöjen kanssa sekä vakaan ja ennakoitavan investointiympäristön turvaaminen vähäpäästöisille investoinneille.
- Keskeinen edellytys hiilirajamekanismin käyttöönotolle on se, että se ehkäisee hiilivuotoa paremmin ja tuottaa enemmän muita hyötyjä kuin nykyiset hiilivuotoa ehkäisevät toimet.
  - Tämän kysymyksen arvioimiseksi mekanismin yksityiskohdista ja vaikutuksista tarvitaan lisäselvityksiä.
  - Myös ehdotettuja toimivaltasiirtoja komissiolle on tarpeen tarkastella tarkemmin.
- Kun mekanismi otetaan käyttöön, päästöoikeuksien ilmaisjaosta tulee luopua mekanismin mukaisia tuontituotteita vastaavan EU-valmistuksen osalta samalla tahdilla kuin mekanismi otetaan käyttöön.

Avainkysymyksiä tässä vaiheessa

1) Päästöoikeuksien ilmaisjaosta luopuminen ja siitä aiheutuva EU-viennin kilpailukyvyn heikkeneminen
   - Komissio ei ole löytänyt WTO-yhdenmukaista keinoa antaa kompensaatiota EU-viennille.
2) EU:n ulkopuolisten valtioiden reaktiot ja ilmastopolitiikan huomiointi
3) Miten varmennutaan siitä, että EU-alueelle tuotuihin tuontituotteisiin sisältyvät päästöt raportoidaan CBAM-järjestelmässä todenmukaisesti? Mikä olisi ns. oletusarvojen (päästöjen vertailuarvot) rooli?
4) Asetuksen voimaantulon aikataulu ja asetukseen liittyvät toimivaltasiirrot komissiolle
   - Ehdotettu aikataulu on haastava: Neuvoston tulisi saada työnsä valmiiksi kesään 2022 mennessä, jotta komission ehdottama voimaantulo 1.1.2023 toteutuisi.
     – Samalla ehdotuksen käsittely neuvoston työryhmässä ei ole toistaiseksi edennyt mitenkään nopeasti.
   - Millaisen tietopohjan perusteella asetusehdotuksen hyväksymisestä päätettäisiin?
     – Monista mekanismin toimintaan liittyvistä yksityiskohdista ja kysymyksistä on tarkoitus säätää komission täytäntöönpanosäädöksillä (10kpl) ja delegoiduilla säädöksillä (3kpl). Näistä komission mukaan ainoastaan raportointivelvoitetta koskeva täytäntöönpanosäädös tarvitaan 1.1.2023 mennessä. Muut tarvitaan vuoteen 2026 mennessä.

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET